

Ο Μοναχισμός στα Αστερούσια: Ιστορία και προσφορά (Εισήγηση στο 2^ο Συνέδριο Μεσαράς)

Τα Αστερούσια, μια από τις σπουδαιότερες κοιτίδες του χριστιανισμού και του μοναχισμού στην Κρήτη, θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως το «Άγιον Όρος της Κρήτης». Ένας όρμος των Αστερουσίων, οι Καλοί Λιμένες, ήταν ο πρώτος σταθμός του Αποστόλου Παύλου, όπου δίδαξε για πρώτη φορά το χριστιανισμό γύρω στα 60 μ. Χ. κατευθυνόμενος δέσμιος προς τη Ρώμη. Ήταν η πρώτη επίσημη είσοδος του χριστιανισμού στο νησί μας. Ο πρωτοκορυφαίος Απόστολος των Εθνών ήλθε για δεύτερη φορά στην Κρήτη το 63 μ.Χ. και οργάνωσε την εκκλησία τοποθετώντας ως πρώτο επίσκοπο Κρήτης τον εκλεκτό συνεργάτη του Απόστολο Τίτο, με έδρα τη Γόρτυνα.

Αλλά και όσον αφορά το Μοναχισμό, τα Αστερούσια είναι από τα πρώτα μέρη που κατοικήθηκαν από μοναχούς και ερημίτες. Η μορφολογία του εδάφους και οι κλιματολογικές συνθήκες των Αστερουσίων καθιστούσαν τον τόπο αυτό ιδανικό για την άνθηση του Μοναχισμού και ιδιαίτερα του Ασκητισμού. Η συγκεκριμένη περιοχή μακριά από πόλεις και χωριά, γεμάτη από σπηλιές, φαράγγια και απόμερα μέρη προσφερόταν στους ασκητές και τους ερημίτες. Σύμφωνα με την παράδοση, έζησαν εδώ πολλοί ερημίτες κατά τη διάρκεια των διωγμών κατά τους πρώτους αιώνες μ.Χ.

Α΄ Βυζαντινή περίοδο (330- 824 μ.χ).

Οι ελάχιστες πληροφορίες που διαθέτουμε ενισχύουν την άποψη ότι τα Αστερούσια ήταν σημαντικό κέντρο της Ορθοδοξίας. Η περιοχή βρισκόταν σε μικρή απόσταση από την έδρα της Αρχιεπισκοπής της Κρήτης (Γόρτυνας), όπου ανθούσε ο Μοναχισμός με επίκεντρο το Όρος Ράξος ή Όρος των Λιθίνων. Στο Όρος Ράξος μαρτύρησε και ετάφη το 304 μ.Χ. ο Άγιος Κύριλλος, Μητροπολίτης Γόρτυνας και Αρχιεπίσκοπος Κρήτης. Τρεις αιώνες αργότερα γύρω στα 689 μ.Χ. ο Άγιος Ευμένιος, επίσης Μητροπολίτης Γόρτυνας και Αρχιεπίσκοπος Κρήτης, κοιμήθηκε στην Αίγυπτο και μεταφέρθηκε και ετάφη στο Όρος Ράξος κοντά στον Άγιο Κύριλλο.

Την περίοδο αυτή έζησαν οι Άγιοι αυτάδελφοι Ευτύχιος- Ευτυχιανός και Κασσιανή στην περιοχή της Μονής Οδηγήτριας στο μέρος που ονομάζεται «Αγίους» (από το Αγίους), δηλ. στον τόπο των Αγίων του Όρους Ράξος. Ο Άγιος Ευτύχιος διετέλεσε επίσκοπος Γόρτυνας και Αρχιεπίσκοπος Κρήτης. Καθώς τον εξέφραζε περισσότερο ο ησυχαστικός βίος αποσύρθηκε (ή ίσως εκδιώχθηκε) και ασκήτησε μέχρι το τέλος της ζωής του μαζί με τον αδελφό του Ευτυχιανό στους Αγίους. Ο Άγιος Ευτυχιανός ήταν απλός Μοναχός και μαρτύρησε στη θέση Μαναριά (όπως ονομάζεται και σήμερα) ανάμεσα στο χωριό Λίσταρο και στη Μονή Οδηγήτριας, όπου υπάρχει ο βράχος πάνω στον οποίο μαρτύρησε και έχει αποτυπωμένο το χέρι του Αγίου και την τσεκουριά από το φονικό όργανο. Οι τάφοι των Αγίων Ευτυχιανών, όπως αποκαλούνται, βρέθηκαν στα τέλη του 10^{ου} ή τις αρχές του 11^{ου} αιώνα από τον Άγιο Ιωάννη τον Ξένο μέσα σε σπηλιά που σήμερα είναι διαμορφωμένη και λειτουργεί ως Ναός των Αγίων που τιμούνται στις 17 Αυγούστου. Οι κάρες των δύο Αγίων Ευτυχίου και Ευτυχιανού σώζονται στη Μονή Οδηγήτριας. Η αδελφή των Αγίων, η Κασσιανή (ή Ευτυχιανή), ασκήτησε σε σπηλιά στο όρος Κεφάλι, τη γνωστή «Σπηλιά της Κασσιανής» στο ακρωτήριο Λίθινο, στο απόκρημνο και απρόσιτο Μάρτσαλο. Για την Αγία Κασσιανή και τη σπηλιά της υπάρχουν στη γύρω περιοχή πολλοί θρύλοι και παραδόσεις.

Σύμφωνα με μια παράδοση, από την περιοχή των Αστερουσίων πέρασε και ασκήτεψε και η Αγία Κασσιανή, η γνωστή υμνογράφος, και πιθανόν έζησε μαζί με τη δική μας Αγία Κασσιανή.

Στα Αστερούσια έζησε και ένας Άγιος από τη Σερβία, ο Όσιος Σέρβιος, πριν γίνουν χριστιανοί οι Σέρβοι (πριν τον 6^ο αιώνα). Τον Όσιο Σέρβιο έφερε στην Κρήτη από τη Σερβία θαυματουργικά ο Αρχάγγελος Μιχαήλ και τον πήγε στον Αρχιερέα της Κρήτης στη Γόρτυνα ο οποίος τον βάπτισε και τον κατήχησε στο χριστιανισμό, κατά προσταγή του Αρχαγγέλου Μιχαήλ. Στη συνέχεια τον οδήγησε να μονάσει στην περιοχή της Μονής της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, στο γνωστό ως «τόπο του βαθμού», κοντά στην κωμόπολη Πιστώριον. Ίσως πρόκειται για μια περιοχή της Μονής Οδηγήτριας που τιμούσαν από παλιά κατά την εορτή της Κοίμησης της Παναγίας ή της Παναγίας της Βήθανου.

Περίοδος Αραβοκρατίας (824-961).

Κατά την περίοδο αυτή η Κρήτη πέρασε μεγάλη δοκιμασία από σφαγές και λεηλασίες κυρίως λόγω των πολλών επιδρομών των Σαρακηνών πειρατών.

Ιδιαίτερα τα Αστερούσια, με τα απόμερα μικρά λιμάνια, γινόταν συχνά στόχος και ορμητήριο των πειρατών που έσφαζαν τους μοναχούς και λεηλατούσαν τα μοναστήρια και τα χωριά. Έτσι εξηγείται ότι κατά την περίοδο αυτή παρήκμασε ο Μοναχισμός των Αστερουσίων.

Β' Βυζαντινή περίοδος (961-1204 μ.χ).

Με την απελευθέρωση της Κρήτης το 961 μ.χ από το Βυζαντινό στρατηγό Νικηφόρο Φωκά αρχίζει μια νέα περίοδος κοινωνικής, οικονομικής και πνευματικής αναγέννησης της Κρήτης και όλης της περιοχής των Αστερουσίων. Τα Αστερούσια θα παίξουν σημαντικό ρόλο στην αναγέννηση της πνευματικής και θρησκευτικής ζωής.

Στην αρχή αυτής της περιόδου έζησε στην περιοχή μας μια μεγάλη εκκλησιαστική προσωπικότητα, ο Άγιος Ιωάννης ο Ξένος από το χωριό Σίβα Πυργιώτισσας. Ξεκίνησε την ασκητική ζωή του από τα Αστερούσια και συγκεκριμένα από την περιοχή της Μονής Οδηγήτριας, στη θέση ΑΓΓΙΟΥΣ του Ορους Ράξος, όπου βρήκε σε μια σπηλιά τους τάφους των Αγίων Ευτυχίου και Ευτυχιανού, με θεία αποκάλυψη. Εκεί δίπλα έκτισε τον πρώτο του ναό αφιερωμένο στους δύο Αγίους. Επιζητώντας την ερημική ζωή ή επιτελώντας ιεραποστολικό έργο περιπλανήθηκε από τα Αστερούσια στο δυτικό τμήμα της Κρήτης (Νομός Ρεθύμνου και Νομός Χανίων) και ίδρυσε 8 μοναστηριακά συγκροτήματα και πολλούς Ναούς. Εγκατέστησε στα μοναστήρια μοναχούς και οργάνωσε τη ζωή τους με υποδειγματικό τρόπο. Τέλος μας άφησε που Πριν το τέλος της ζωής του συνέταξε τη διαθήκη του η οποία μας παρέχει πολλές πληροφορίες για το έργο του και την εποχή του.

Ο Άγιος κυρ Ιωάννης Ξένος, όπως ονομαζόταν, συνδύαζε τον άνθρωπο της κοινωνικής δράσης, με ενδιαφέρον για τα προβλήματα του τόπου του, κατασκεύαζε δεξαμενές, δίδαξε τη σωστή καλλιέργεια της γης, τη μελισσοκομία και παράλληλα φρόντισε για την πνευματική καλλιέργεια των συνανθρώπων του με τη διδασκαλία του και την ίδρυση Μοναστηριών και Ναών.

Περίοδος Ενετοκρατίας (1204-1669 μ.χ).

Ο Μοναχισμός των Αστερουσίων κατά την περίοδο αυτή, όπως και κατά την προηγούμενη περίοδο, γνωρίζει άνθηση και ακμή. Κατά την περίοδο της Ενετοκρατίας τα Μοναστήρια και τα Ερημητήρια των Αστερουσίων γίνονται κέντρα αντίστασης στην προσπάθεια των Ενετών να εκλατινίσουν την Κρήτη.

Πολλοί λόγιοι Μοναχοί έδρασαν στην περιοχή αυτή για την ενίσχυση της θρησκευτικής και εθνικής συνείδησης των Κρητών. Ανάμεσά τους ξεχωρίζουν ο Ιωσήφ Φιλάργιος ή Φιλάργης και ο Ιωσήφ Βρυένιος. Το 1361-62 ιδρύεται η Μονή των Τριών Ιεραρχών στην περιοχή Λουσούδου(ή Λουσούδι) κοντά στον Κόφινα. Στη Μονή αυτή λειτουργούσε σχολείο με δάσκαλο τον Ιωσήφ Φιλάργιο

Την εποχή αυτή αναβιώνει ο Μοναχισμός, ιδρύονται ή αναστηλώνονται και επαναλειτουργούν πολλά Ασκητήρια και Μοναστήρια τα οποία αναπτύσσονται σε κέντρα γραμμάτων και τεχνών και ιδιαίτερα της Αγιογραφίας. Τότε αγιογραφούνται τα Μοναστήρια και τα παρεκκλήσια των Αστερουσίων με σπουδαίες τοιχογραφίες και φορητές εικόνες μεγάλων αγιογράφων της Κρητικής Σχολής. Στη Μονή Οδηγήτριας υπάρχουν πολλές εικόνες του Άγγελου, ενός από τους σπουδαιότερους αγιογράφους της Κρητικής Σχολής που έζησε το 15^ο αιώνα.

Λόγω του πλήθους των Μοναχών και Ασκητών που ζούσαν στα Αστερούσια την εποχή αυτή, τα Αστερούσια αναφέρονται στα κείμενα ως Ερημούπολη. Την περίοδο αυτή κτίστηκε η Μονή Απεζανών και ανοικοδομήθηκε και επαναλειτούργησε η Μονή Οδηγητριας.

. Επίσης, την ίδια περίοδο γίνεται γνωστή η Νοερά προσευχή και η Νηπτική Εργασία που καλλιεργούσαν οι Ερημίτες των Αστερουσίων με επίκεντρο το Αγιοφάραγγο.

Μονή Απεζανών

Κατά τον 16^ο και 17^ο αιώνα ήταν ένα από τα μεγαλύτερα και πλουσιότερα μοναστήρια της Κρήτης, με μεγάλη πνευματική δράση. Διετέλεσε σπουδαίο πνευματικό κέντρο γραμμάτων και παιδείας στα χρόνια της ενετικής κατοχής. Είναι γνωστό ότι τα τελευταία χρόνια της ενετοκρατίας λειτουργούσε στη Μονή σχολείο, στο οποίο διδασκόταν εκτός των θεολογικών γραμμάτων και αρχαίοι συγγραφείς.

Ιδρύθηκε κατά την παράδοση από ερημίτες του Αγιοφάραγγου, για να προστατευτούν από τις επιδρομές των πειρατών-ληστών, από τους οποίους είχαν υποστεί πολλά δεινά(σφαγές, λεηλασίες, αιχμαλωσίες κλπ.).

Ο πνευματικός αγώνας των μοναχών των αστερουσίων κατά τις παπικής προπαγάνδας, ανέδειξε ένα πλήθος λογίων μοναχών, σπουδαίων εκκλησιαστικών προσωπικοτήτων, που κατάφεραν με τη χάρη του Θεού να νικήσουν(πνευματικά) τους κατακτητές και πολλοί από τους Ενετούς ασπάζθηκαν την ορθοδοξία.

Στα τέλη του 16^{ου} αιώνας έζησε στη Μονή Απεζανών ο Μελέτιος Πηγάς, ο μετέπειτα πατριάρχης Αλεξανδρείας, σπουδαία εκκλησιαστική προσωπικότητα, του οποίου σώζονται τρεις επιστολές προς τη μονή.

Ο λόγιος Μοναχός Ιωάσαφ Δωριανός, γνωστός από την αλληλογραφία του με τον Μάξιμο Μαργούνιο, έλαβε το μοναχικό σχήμα το 1566 στη Μονή Απεζανών.

Το κοσμικό του όνομα ήταν Ιωάννης Λαχνης και ήταν φημισμένος ιεροδιδάσκαλος στην Κρήτη.Διετέλεσε κωδικογράφος, διδάσκαλος του Μαξίμου Μαργουνίου και φίλος του Πατριάρχη Μελετίου Πηγά. Αρχές του 17^{ου} αιώνα κατέφυγε στη μονή Απεζανών ο λόγιος Μοναχός Μελέτιος Συρίγος, ο οποίος ανέπτυξε σπουδαία αντιπαπική δράση.

Το 1626 τον συναντάμε ως ηγούμενο της Μονής. Οι Ενετοί όμως ενοχλημένοι από τους αγώνες του, υπέρ της ορθοδοξίας τον δίωξαν και τον καταδίκασαν σε θάνατο. Για να σωθεί κατέφυγε στην Αίγυπτο (1627-1628), από όπου τον κάλεσε κοντά του ο Κρητικός Οικουμενικός Πατριάρχης Κύριλλος Λούκαρης. Στην Κων/πολη κοντά στον οικουμενικό Πατριάρχη ανέπτυξε πλούσια πνευματική δράση και διακρίθηκε για τους αγώνες και τα κηρύγματά του υπέρ της ορθοδοξίας και αναδείχθηκε σε μια κορυφαία εκκλησιαστική προσωπικότητα του 17^{ου} αιώνα.

Όσιος Γρηγόριος ο Σιναΐτης

Ο Όσιος Γρηγόριος ο Σιναΐτης (1255-1347 μ.χ) που μόναζε στη Μονή του Σινά ήλθε στην Κρήτη (στους Καλούς Λιμένες) με έναν μαθητή του, όπου βρήκαν ησυχαστικό τόπο (πιθανόν το Αγιοφάραγγο), έκτισαν κελιά και ασκήτευσαν. Εκεί γνωρίζεται με τον Ερημίτη του Αγιοφάραγγο τον Αρσένιο ο οποίος του δίδαξε τη Νοερά προσευχή και την ψυχοτεχνική μέθοδο της καρδιακής προσευχής με το ελαφρό κράτημα της αναπνοής. Από τότε ο Άγιος Γρηγόριος έγινε απόστολος της ψυχοσωματικής μεθόδου της Νοεράς προσευχής που αποτέλεσε κυριολεκτικά σταθμό στην ιστορία του ησυχασμού, με τον εμπλουτισμό της πνευματικής και νηπτικής παράδοσης. Αναχώρησε από την Κρήτη για το Άγιον Όρος, όπου δίδαξε τη Νοερά προσευχή, τη «φυλακή του νοός» και τη «νήψη» στα ησυχαστήρια και τις Μονές. Έγραψε επίσης πολλά συγγράμματα Νηπτικής Θεολογίας που κατέχουν εξέχουσα θέση στη φιλοκαλία των ιερών Νηπτικών.

Η Νοερά Προσευχή

Αξίζει να σταθούμε για λίγο στο σοβαρό κεφάλαιο της Νοεράς Προσευχής, το κύριο αντικείμενο της Νηπτικής Θεολογίας και η καρδιά της θεολογίας μας, διότι αναλύει σε βάθος τα πάθη, τη ανθρώπινη ψυχή και τη θεραπεία της.

Στον άνθρωπο υπάρχει Νους, Λόγος και Πνεύμα ή με άλλη ορολογία: το θυμικό, το επιθυμητικό και το λογιστικό, που ονομάζονται στο σύνολο τους «καρδιά». Παρά τη διαφορετική λειτουργία τους, είναι αδιαίρετα ενωμένες δυνάμεις της ψυχής.

Από την αμαρτία προήλθε η διάσπαση των δυνάμεων της ψυχής, οι οποίες προσκολλώνται στα αισθητά υλικά πράγματα μέσα από τα οποία εισέρχονται οι αφορμές της αμαρτίας. Ο πνευματικά αγωνιζόμενος χριστιανός (μοναχός ή λαϊκός) συνειδητοποιεί ότι βρίσκεται συνέχεια σε ένα πεδίο πνευματικού πολέμου στον οποίο χρειάζεται γνώση, στρατηγική και εφόδια. Με τη Νήψη του νου (δηλ. την εγρήγορση) ελέγχει τους λογισμούς που εισέρχονται στην ψυχή του και τα εξωτερικά ερεθίσματα. Και με τη φυλακή του Νου (ένα είδος πνευματικής σκοπιάς) φυλάσσει καθαρό και αμόλυντο το νου και την καρδιά του από τις προσβολές της αμαρτίας.

Με την προσευχή «**Κύριε Ιησού Χριστέ ελέησόν με**», που επαναλαμβάνει συνέχεια (αδιάλειπτη προσευχή), ενώνεται με το Θεό και δέχεται τη χάρη του Αγίου Πνεύματος ως καθαρτική δύναμη, φωτισμός του νου, ως θεωρία και έκσταση στα ανώτερα πνευματικά στάδια.

Η προσευχή στους αρχάριους, σύμφωνα με τον Άγιο Γρηγόριο το Σιναΐτη στο έργο του «137 ωφέλιμα κεφάλαια», είναι ως μια φωτιά ευφροσύνης που ξεπηδά από τη καρδιά και στους τελείους ως ενέργεια ευωδιαστού φωτός.

Η Νοερά προσευχή διαδόθηκε και έγινε δημοφιλής στο χριστιανικό κόσμο και σήμερα πολλοί χριστιανοί (μοναχοί και λαϊκοί) εντρυφούν στον εύκολο και πρακτικό

αυτό τρόπο προσευχής, με τη χρήση του κομβοσχοινοῦ, που έχει μεγάλη διάδοση. Πολλοί ίσως δε γνωρίζουν τη σημασία και τη χρήση του ως βοηθητικού μέσου για την αδιάλειπτη προσευχή. Με τη Νοερά προσευχή που γίνεται με την επίκληση του ονόματος του Ιησού, στο νου και στη καρδιά του χριστιανού, αποκτά ο πιστός εσωτερική γαλήνη, συγκέντρωση, καθαρότητα σκέψης και λογισμών και θείο φωτισμό, τα οποία αναζητούν πολλοί άνθρωποι δυστυχώς στις μεθόδους ανατολικών θρησκειών (Γιόγκα, Διαλογισμό, κ.τ.λ.), στη χρήση παραισθησιογόνων ουσιών και σε διάφορα άλλα ψυχοαρκωτικά που διαθέτει η λεγόμενη «Νέα Εποχή».

Τουρκοκρατία (1669-1898 μ.χ).

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας τα Μοναστήρια των Αστερουσίων επετέλεσαν μεγάλη δράση θρησκευτική και εθνική. Έγιναν καταφύγια και ορμητήρια επαναστατών και βοήθησαν υλικά και ηθικά στους απελευθερωτικούς αγώνες. Πρόσφεραν πολλούς σπουδαίους αγωνιστές από τις τάξεις των μοναχών, με κορυφαίο ήρωα το μοναχό Ιωάσαφ της Μονής Οδηγήτριας, γνωστό ως Ξωπατέρα, που σκοτώθηκε στον ομώνυμο Πύργο πολεμώντας τους Τούρκους το 1828 στη Μονή Οδηγήτριας. Πολλοί ηγούμενοι των μοναστηριών των Αστερουσίων συμμετείχαν στα επαναστατικά συμβούλια και έπαιξαν μεγάλο ρόλο στους απελευθερωτικούς αγώνες, όπως ο Γεράσιμος Μανιδάκης, ο Αγαθάγγελος Τζωρτζακάκης κ.τ.λ).

Τα Μοναστήρια και τα απόμερα μέρη των Αστερουσίων πρόσφεραν προστασία στον άμαχο πληθυσμό κατά τους πολέμους και οι μοναχοί μοιράζονταν με τον κόσμο τα λίγα υλικά αγαθά τους και τους πρόσφεραν μαζί με τα αναγκαία τρόφιμα, κατήχηση στα νάματα της πίστης μας και ενίσχυση της θρησκευτικής και Εθνικής συνείδησης. Λειτουργούσαν κρυφά σχολεία, όπου μάθαιναν τα παιδιά λίγα γράμματα (ανάγνωση και γραφή) από το Ψαλτήρι και το Οκτοήχι.

Όσιοι Παρθένιος και Ευμένιος

Κατά τα τέλη της περιόδου της Τουρκοκρατίας και τα πρώτα χρόνια μετά την απελευθέρωση της Κρήτης από τους Τούρκους (1898 μ.Χ.), έζησαν στα Αστερούσια οι Όσιοι πατέρες Παρθένιος και Ευμένιος που με τους αγώνες και την Αγιότητά τους έδωσα μεγάλη αναγέννηση στο Μοναχισμό. Γεννήθηκαν στα Πιτσίδια και το 1862 έγιναν μοναχοί στη Μονή Οδηγήτριας. Αφού ασκήτεψαν 12 χρόνια στο Μάρτσαλο προχώρησαν ανατολικά στην περιοχή της Μονής Κουδουμά όπου ασκήτευσαν μερικά χρόνια στη σπηλιά του Αγίου Αντωνίου και στον Αββακόσπηλιο (γνωστό ως Βαρβακόσπηλιο). Εκεί ανοικοδόμησαν και επαναλειτούργησαν την ερειπωμένη Μονή Κουδουμά. Στα χρόνια τους η Μονή Κουδουμά και τα Αστερούσια γενικά γνώρισαν μεγάλη πνευματική ακμή. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που σώζονται, ο αριθμός των μοναχών έφτασε τους 70. Εκτός της Μονής Κουδουμά, λειτούργησαν υποδειγματικά η Μονή Αγίου Νικολάου κοντά στις Στέρνες ως μετόχι της Μονής Κουδουμά και η Μονή των Τριών Εκκλησιών με τη χαρισματική και φωτισμένη ηγουμενία του Αγίου Παρθενίου. Πλήθος κόσμου από την περιοχή της Μεσαράς και από άλλα μέρη της Κρήτης συνέρρεαν στη Μονή Κουδουμά για να προσκυνήσουν, να αναθερμάνουν τη πίστη τους και να απολαύσουν τη θεόπνευστη διδασκαλία του Αγίου Παρθενίου που συνοδευόταν με πολλά θαύματα. Οι περισσότεροι κάτοικοι της Μεσαράς και των Αστερουσίων έχουν προσωπικές εμπειρίες από την ευεργετική παρουσία και δράση των Αγίων. Μερικοί που πήγαιναν στον Κουδουμά να κοινωνήσουν, στο δρόμο έκλεβαν κάποιο ζώο (κατσίκι ή πρόβατο) και το έκρυβαν σε κάποια σπηλιά για να το πάρουν στην επιστροφή να το φάνε. Ο Άγιος Παρθένιος που

είχε το προορατικό και διορατικό χάρισμα τους περίμενε στην είσοδο της Μονής και τους έλεγε «πήγαινε να αφήσεις το ζώο που έκλεψες και μετά έλα να εξομολογηθείς και να κοινωνήσεις». Η συγκλονιστική αυτή εμπειρία ήταν ικανή να μεταμορφώσει πολλούς κλέφτες σε ευσεβείς χριστιανούς που δεν θα έκλεβαν ποτέ άλλοτε στη ζωή τους.

Μετά από την περίοδο ακμής του Μοναχισμού των Αστερουσίων, χάρη στους Αγίους Παρθένιο -που έζησε μέχρι το 1905- και Ευμένιο που έζησε έως το 1920, αρχίζει για τα Αστερούσια νέα περίοδος παρακμής η οποία συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Τα Μοναστήρια μας υπολειπονται με πολύ λίγους Μοναχούς και τα ερημητήρια μετατρέπονται είτε σε χώρους παραθερισμού ή σε συνοικισμούς με την ανέγερση αυθαίρετων κτισμάτων και ξενοδοχείων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι τα Μάταλα, Ασκητήριο με πολλούς ασκητές που ζούσαν στις σπηλιές εκατοντάδες χρόνια και σήμερα έχουν γίνει τουριστικό χωριό με ξενοδοχεία και μαγαζιά. Ανάλογη τύχη θα έχει και ο συνοικισμός Τρεις Εκκλησιές.

Η κρίση όμως του Μοναχισμού συνδέεται και με τη γενική πνευματική κρίση των ημερών μας, την κρίση των αξιών, την ηθική υποβάθμιση της κοινωνίας και την επίδραση των υλιστικών ρευμάτων.

Ο γρήγορος πλουτισμός των τελευταίων χρόνων και το πνεύμα του ευδαιμονισμού και της καλοπέρασης έχει επηρεάσει αρνητικά την πνευματική πορεία του κόσμου της εποχής μας.

Στις μέρες μας παρουσιάζεται μια πορεία επιστροφής του κόσμου στην εκκλησία και ιδιαίτερα των νέων, πράγμα ελπιδοφόρο για το μέλλον. Ο Μοναχισμός σε άλλα μέρη της Ελλάδας και ιδίως στο Άγιο Όρος παρουσιάζει μεγάλη άνθηση. Ελπίζουμε ότι ο άνεμος της αναζωογόνησης του Μοναχισμού θα έλθει γρήγορα και στα Αστερούσια.

Προσφορά του Μοναχισμού

Όπως φαίνεται από την ιστορική πορεία του Μοναχισμού, πάντα τα Μοναστήρια επιτελούσαν μεγάλο φιλανθρωπικό έργο, ιδίως στις περιόδους της ακμής τους, και βοηθούσαν τον κόσμο υλικά αλλά κυρίως πνευματικά. Στα δύσκολα χρόνια (πολέμους, κατοχές) ήταν κοντά στο λαό και προσέφεραν προστασία υλική και πνευματική.

Στα ειρηνικά χρόνια τα Μοναστήρια και τα ερημητήρια γίνονται λιμάνια ψυχών για τους Μοναχούς και τους λαϊκούς και δίδουν παρηγοριά, γαλήνη, ενίσχυση της πίστης και φωτισμό για τη λύση των ποικίλων προβλημάτων. Μπορούν να χαρακτηριστούν πύλες του ουρανού που μας φέρνουν κοντά στο Θεό. Ειδικά τα ασκητήρια μας μεταφέρουν μεταξύ ουρανού και γης, με τις πνευματικές εμπειρίες από τη ζωή και τη διδασκαλία των Αγίων Ασκητών.

Ο Μοναχισμός είναι ο πνευματικός φάρος που οδηγεί όλους του Χριστιανούς στη Βασιλεία των Ουρανών. Και οι Μοναχοί και οι ερημίτες μεσιτεύουν στο θεό για όλο τον κόσμο με την αδιάλειπτη προσευχή και λατρεία τους.

Ο αληθινός Μοναχός με τις βασικές αρετές του – υπακοή με ταπείνωση – ακτημοσύνη και παρθενία – γίνεται φως στον κόσμο και δίδει το φάρμακο στη πνευματική ασθένεια του κόσμου. Η υπακοή και ταπείνωση που ζει ο Μοναχός δίδει τη λύση στα αδιέξοδα που δημιουργεί η αλαζονεία και υπερηφάνεια που καλλιεργείται στον κόσμο και προκαλεί εγκλωβισμό στο Εγώ, αυτονόμηση του ανθρώπου και ψυχολογικές διαταραχές. Η υποδούλωση του ανθρώπου στην ύλη, με την θεοποίηση του χρήματος, βασανίζει τη ψυχή του με άγχος, αβεβαιότητα και οδηγεί στην εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο και στην καταστροφή του

φυσικού περιβάλλοντος. Ο Μοναχός με την ακτημοσύνη, ζει ελεύθερα από υλικές φροντίδες, στην πρόνοια του θεού, αγαπά και σέβεται το συνάνθρωπό του, ως εικόνα θεού και τη φύση ως δημιούργημά του. Δίδει το παράδειγμα της ιδανικής στάσης απέναντι στα υλικά αγαθά. Και στο μεγάλο πρόβλημα της ηθικής διαφθοράς των ημερών μας, με τη σεξουαλική απελευθέρωση (μοιχείες, εκτρώσεις κ.τ.λ.) και με τη διάλυση του γάμου, με πολλές κοινωνικές συνέπειες, ο Μοναχισμός με την παρθενία και την ασκητική ζωή δείχνει το δρόμο της απελευθέρωσης από τη δουλεία των παθών και των ηδονών που αποκτηνώνουν τον άνθρωπο. Διδάσκει τον κόσμο να ζήσει με σωφροσύνη, σεβασμό στο μυστήριο του γάμου, για τους εγγάμους, με πνευματική άσκηση, νηστεία και εγκράτεια που ανυψώνουν τον άνθρωπο, ενώ η δουλεία των παθών τον υποβαθμίζει και τον καταδικάζει αιώνια.

Η μεγάλη προσφορά του Μοναχισμού συνίσταται στην πνευματική τροφοδοσία του κόσμου και στην αλλοίωση και εσωτερική μεταμόρφωση που μεταδίδει στους συνανθρώπους του με την Αγιαστική χάρη του Θεού που έχει και εκπέμπει ο πραγματικός Μοναχός.

Πριν κλείσω, επιτρέψτε μου να επισημάνω ότι η πλούσια πνευματική παράδοση των Αστερουσίων είναι για μας που ζούμε κοντά στον τόπο αυτό μεγάλη ευλογία και ευθύνη. Μακάρι να δούμε σύντομα μαζί με την υλική και κοινωνική αναβάθμιση της Μεσσαράς και την πνευματική της αναγέννηση καθώς και την αναζωογόνηση του Μοναχισμού στα Αστερούσια.

Αρχιμανδρίτης Παρθένιος, Ηγούμενος Ι. Μ. ΟΔΗΓΗΤΡΙΑΣ